СТАНОВИЩЕ

Настоящето становище е изготвено на основание на Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” №2296/09.10.2026г. за определяне на научно жури по процедурата за публична защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор” по докторска програма „Педагогическа и възрастова психология” в ПН 3.2 Психология, 3. Социални, стопански и правни науки, и е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, Закон за висшето образование, както и действащите Вътрешни правила на ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Тема: „**Сиблингова конфигурация и диференциални особености на юношата“**

Изготвил становището: Доц. д-р Наташа Ангелова, катедра „Психология”, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Докторант: Любов Здравкова Ранова, катедра „Психология”, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Научен ръководител: Доц. д-р Биляна Йорданова, катедра „Психология”, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски”.

Дисертационният труд „**Сиблингова конфигурация и диференциални особености на юношата“** *е обсъден и предложен за публична защита от катедра „Психология“ при Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, всички документи са предоставени в срок. Процедурата е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, Закон за висшето образование, както и действащите Вътрешни правила на ЮЗУ „Неофит Рилски”.*

Актуалност и значимост на темата: Темата на дисертацията е актуална и представлява интерес за психологията на развитието, диференциалната психология и психология на семейните отношения. Изследването на сиблинговата конфигурация позволява да се разгледат индивидуалните особености на юношата в контекста на специфичната му позиция в семейната система. Като положителен момент в работата, смятам че е стремежа на докторантката да анализира не само реда на раждане, но и броя на сиблингите, половата конфигурация и възрастовата дистанция между тях. Особено значима е връзката, която Любов Ранова търси между тези характеристики, личностните черти и предпочитаните стилове за разрешаване на конфликти. Темата на дисертацията има научна и практическа значимост, а избраната проблематика съответства на профила на докторската програма.

Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата: Дисертацията е с обем 220 страници и включва теоретичен обзор, изследователски дизайн, емпирични резултати, заключение и научни приноси.

Теоретичната част е структурирана в три основни направления: семейството като среда за психично развитие, психологическите особености на юношеската възраст и сиблинговата конфигурация като контекст на индивидуалните различия. Положително впечатление прави включването на различни теоретични перспективи — семейносистемния подход, екологичната теория на развитието, концепциите за социализацията и теориите за индивидуалните различия. Това осигурява широка концептуална основа. Теоретичният обзор е тематично обхватен и релевантен, но би спечелил от по-голяма критичност, синтез и ясно очертаване на противоречията в съществуващите изследвания.

Емпиричната част включва организация, провеждане и статистическа обработка на количествено изследване. В изследването участват 348 юноши при предварително определен целеви обем от 400 души (с. 121). Докторантката посочва, че участниците са подбрани „по случаен принцип“, като подборът е осъществен на доброволен принцип. Използвани са адаптирани варианти на петфакторен личностен въпросник и методика за изследване на стиловете за разрешаване на конфликти на Томас–Килман (с. 112–118). Изборът на тези инструменти е концептуално подходящ. Основната хипотеза (с. 98) включва едновременно няколко предположения относно реда на раждане, личностните черти и конфликтното поведение. Това я прави съдържателно богата, но затруднява еднозначната проверка. По-лесно би било тя да се раздели на отделни, ясно операционализирани хипотези, всяка от които да допуска самостоятелно потвърждение или отхвърляне. Изследователският дизайн е съобразен с поставения проблем.

Резултатите са организирани в седем направления, свързани с реда на раждане, пола, възрастовата разлика и броя на сиблингите. Авторката прилага описателна статистика, корелационен анализ, ANOVA, MANOVA и регресионен анализ. Наличието на различни статистически процедури позволява разглеждането на изследователския проблем от няколко перспективи. Дисертацията има достатъчно ясно изразена научна и практическа стойност.

Публикациите са пряко свързани с темата на дисертацията и са публикувани в научни издания.

Критични бележки и препоръки: да се изяснят също конкретната версия на въпросника, адаптацията, скалирането и психометричните характеристики при настоящата извадка. На с. 118 са посочени полуструктурирани интервюта и фокус-групи. Необходимо е да се изясни дали те действително са проведени и как получените чрез тях данни са анализирани и интегрирани с количествените резултати.

Основни силни страни на дисертационния труд: Независимо от посочените критични бележки, трудът притежава редица достойнства: Докторантката изследва актуална проблематика, която има значение за разбирането на личностното и социалното развитие

през юношеството. Освен това разглежда няколко характеристики на сиблинговата конфигурация, вместо да ограничаи анализа на изследването до поредността на раждане. Любов Ранова успешно е съчетала изследването на личностните черти с предпочитаните стилове за разрешаване на конфликти. Предложила е на обсъждане възможности за практическо приложение в училищното и семейното консултиране. Особено положително е включването в заключението на ограниченията на самооценъчните методики, напречния дизайн и възможностите за генерализиране на резултатите, тъй като това показва осъзнаване на ограниченията на изследването.

Заключение: Въз основа на направения преглед смятам, че дисертационният труд разглежда значим изследователски проблем, притежава сравнително широка теоретична основа и представя значителен обем емпирична работа. Въз основа на изложеното по-горе приемам, че предложеният дисертационен труд отговаря на изискванията, посочени в Закона за развитието на академичния състав в Република България. Поради това давам **положителна оценка** на дисертационния труд и предлагам на членовете на научното жури да подкрепят процедурата за присъждане на образователната и научна степен „доктор “, в професионално направление: 3.2. Психология, „Педагогическа и възрастова психология” на докторант Любов Здравкова Ранова.

01.11.2026г. Подпис:
гр. Благоевград (доц.д-р Наташа Ангелова)

OPINION

This opinion was prepared on the basis of Order of the Rector of the South-West University "Neofit Rilski" No. №2296/09.10.2026г for the appointment of a scientific jury for the procedure for public defense of a dissertation for the award of the a Ph.D. in the doctoral program "Pedagogical and Age Psychology" in 3.2 Psychology, 3. Social, Economic and Legal Sciences, and is in accordance with the requirements of the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, the Higher Education Act, as well as the current Internal Rules of the South-West University "Neofit Rilski".

Topic: "Sibling configuration and differential characteristics of the adolescent"

Prepared by: Assoc. Prof. Dr. Natasha Angelova, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South -West University "Neofit Rilski".

Doctoral student: Lyubov Zdravkova Ranova, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South -West University "Neofit Rilski".

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Bilyana Yordanova, Phd, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, South -West University "Neofit Rilski".

*The dissertation "**Sibling configuration and differential characteristics of the adolescent**" has been discussed and proposed for public defense by the Department of Psychology at the Faculty of Philosophy of the South -West University "Neofit Rilski", all documents have been submitted on time. The procedure is in accordance with the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, the Regulations for its Implementation, the Higher Education Act, as well as the current Internal Rules of the South -West University "Neofit Rilski".*

Relevance and importance of the topic: The topic of the dissertation is relevant and of interest to developmental psychology, differential psychology, and the psychology of family relationships. Investigating sibling configuration allows for an examination of an adolescent's individual characteristics within the context of their specific position in the family system. A positive aspect of the work is the doctoral candidate's endeavor to analyze not only birth order but also the number of siblings, gender composition, and the age gaps between them. Of particular significance is the relationship Lyubov Ranova explores between these characteristics, personality traits, and preferred conflict-resolution styles. The dissertation topic holds both scientific and practical significance, and the chosen subject matter aligns with the profile of the doctoral program.

Characteristics of the candidate's scientific and applied scientific production: The dissertation is 220 pages long and includes a theoretical overview, research design, empirical results, conclusion, and scientific contributions. **The theoretical section** is structured around three main areas: the family as an environment for psychological development, the psychological characteristics of adolescence, and sibling configuration as a context for individual differences. The inclusion of diverse theoretical perspectives—such as the family systems approach, ecological

developmental theory, concepts of socialization, and theories of individual differences - is a positive feature, providing a broad conceptual foundation. While the theoretical review is thematically comprehensive and relevant, it would benefit from a more critical approach, greater synthesis, and a clearer delineation of contradictions within existing research. **The empirical section** covers the organization, execution, and statistical analysis of a quantitative study. The study involved 348 adolescents, against a pre-set target sample size of 400 (p. 121). The doctoral candidate notes that participants were selected "randomly" on a voluntary basis. Adapted versions of a five-factor personality inventory and the Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument were employed (pp. 112–118). The choice of these instruments is conceptually appropriate. The main hypothesis (p. 98) incorporates several simultaneous assumptions regarding birth order, personality traits, and conflict behavior. This makes it rich in content, but complicates unambiguous verification. It would be easier to break it down into separate, clearly operationalized hypotheses, each of which could be independently confirmed or refuted. The research design is aligned with the problem under investigation.

The results are organized into seven areas related to birth order, gender, age gap, and the number of siblings. The author employs descriptive statistics, correlation analysis, ANOVA, MANOVA, and regression analysis. The use of various statistical procedures allows the research problem to be examined from multiple perspectives. The dissertation possesses clear scientific and practical value.

The publications are directly related to the dissertation topic and have appeared in scholarly journals.

Critical remarks and recommendations: It is necessary to clarify the specific version of the questionnaire used, as well as its adaptation, scaling, and psychometric properties within the current sample. On page 118, semi-structured interviews and focus groups are mentioned; it should be clarified whether these were actually conducted, and if so, how the data obtained from them were analyzed and integrated with the quantitative results.

Key strengths of the dissertation: Despite the aforementioned critical remarks, the work possesses several merits. The doctoral candidate investigates an interesting topic that is significant for understanding personal and social development during adolescence. Furthermore, she examines several characteristics of the sibling configuration, rather than limiting the analysis solely to birth order. Lyubov Ranova has successfully combined the study of personality traits with preferred conflict-resolution styles. She has also proposed potential practical applications for school and family counseling. The inclusion in the conclusion of the limitations regarding self-assessment methods, the cross-sectional design, and the generalizability of the results is particularly positive, as it demonstrates an awareness of the study's limitations.

Conclusion: Based on my review, I consider that the dissertation addresses a significant research problem, possesses a relatively broad theoretical foundation, and presents a substantial body of empirical work. In light of the above, I conclude that the submitted dissertation meets the requirements stipulated in the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of

Bulgaria. Consequently, I provide a positive assessment of the dissertation and recommend that the members of the scientific jury support the procedure for awarding the educational and scientific degree of "Doctor" (PhD) to the doctoral candidate, Lyubov Zdravkova Ranova, in the professional field 3.2. Psychology, specializing in "Pedagogical and Age Psychology."

01.11.2026 Signature:

Blagoevgrad (Assoc. Prof. Natasha Angelova, Ph.D.)